

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про застосування допоміжних репродуктивних технологій та заміне материнство

Розділ I

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Визначення термінів

У цьому Законі наведені нижче терміни вживаються в такому значенні:

безплідність – захворювання репродуктивної системи, що визначається неможливістю досягти вагітності протягом дванадцяти місяців або більше регулярних незахищених статевих контактів, що підтверджується медичним висновком, у порядку встановленому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я;

генетичні батьки – подружжя (чоловік та жінка), із репродуктивних клітин яких або одного з яких сформувався ембріон, що має генетичний зв'язок з обома або одним із подружжя (чоловіком та/або жінкою);

донація репродуктивних клітин – добровільна процедура надання особою власних репродуктивних клітин для використання при лікуванні безпліддя інших осіб шляхом застосування допоміжних репродуктивних технологій;

донор репродуктивних клітин – особа, яка добровільно надає свої репродуктивні клітини (сперматозоїди або ооцити (яйцеклітини), придатні для використання при лікуванні безпліддя інших осіб шляхом застосування допоміжних репродуктивних технологій;

допоміжні репродуктивні технології – методики лікування безпліддя, при застосуванні яких маніпуляції з репродуктивними клітинами, окремі або всі етапи підготовки репродуктивних клітин (сперматозоїди або ооцити (яйцеклітини), процеси запліднення і розвитку ембріонів до перенесення їх в організм жінки здійснюються в лабораторних умовах (in vitro), або при застосуванні яких в організм жінки переноситься ембріон людини;

ембріон – початкова стадія розвитку організму людини з моменту запліднення до завершення формування основних систем і органів (на стадії розвитку до 8 тижнів);

замінна матір – жінка, яка надає послуги із замінного материнства;

замінне материнство – послуга, що передбачає застосування допоміжних репродуктивних технологій, в результаті яких отриманий в лабораторних умовах ембріон, який має генетичний зв'язок з обома або одним з генетичних батьків, переноситься в організм заміної матері для подальшого виношування і народження дитини;

запліднення «in vitro» – допоміжна репродуктивна технологія, що полягає у заплідненні яйцеклітини спермою в лабораторних умовах;

кріоконсервація репродуктивних клітин, ембріонів – обробка, заморожування та зберігання репродуктивних клітин, ембріонів людини для подальшого використання при застосуванні допоміжних репродуктивних технологій;

редукція ембріонів – медична маніпуляція із зменшення кількості ембріонів, які розвиваються, що здійснюється з метою профілактики акушерських і пренатальних ускладнень, пов'язаних з багатопліддям;

репродуктивні клітини – усі клітини, призначені для використання у допоміжній репродукції;

реципієнт – фізична особа, для лікування якої застосовуються репродуктивні клітини або ембріони.

Стаття 2. Законодавство про застосування допоміжних репродуктивних технологій та заміне материнство

1. Законодавство України про застосування допоміжних репродуктивних технологій та заміне материнство базується на Конституції України та складається з Основ законодавства України про охорону здоров'я, інших законодавчих актів, що регулюють відносини з питань, пов'язаних з охороною здоров'я, цього Закону та інших прийнятих відповідно до них нормативно-правових актів.

Якщо міжнародним договором України, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, встановлені інші норми, ніж ті, що передбачені цим Законом, застосовуються норми міжнародного договору.

Стаття 3. Сфера дії Закону

1. Цей Закон регулює загальні засади застосування допоміжних репродуктивних технологій та відносини, пов'язані із заміним материнством, а також захист прав та законних інтересів громадян України та іноземців при застосуванні допоміжних репродуктивних технологій та замінному материнстві.

Стаття 4. Основні принципи застосування допоміжних репродуктивних технологій та замінного материнства

1. Допоміжні репродуктивні технології та заміне материнство застосовуються на таких принципах:

добровільність;

гуманність;

етичність;

дотримання основоположних прав і свобод людини;

анонімність і конфіденційність.

Стаття 5. Державна політика у сфері застосування допоміжних репродуктивних технологій та замінного материнства

1. Формування та реалізацію державної політики у сфері застосування допоміжних репродуктивних технологій та замінного материнства у межах своїх повноважень забезпечують Кабінет Міністрів України, центральні органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування.

2. Основними завданням державної політики у цій сфері є:

забезпечення дотримання основних принципів застосування допоміжних репродуктивних технологій та замінного материнства;

контроль за застосуванням допоміжних репродуктивних технологій та дотриманням вимог законодавства при замінному материнстві;

додержання прав дітей, народжених в результаті застосування допоміжних репродуктивних технологій та замінного материнства;

захист прав пацієнтів, щодо яких застосовуються допоміжні репродуктивні технології;

захист прав заміної матері та генетичних батьків дитини при замінному материнстві.

3. Держава забезпечує здійснення активної інформаційної політики у сфері застосування допоміжних репродуктивних технологій шляхом інформування населення та підвищення обізнаності громадян щодо правового регулювання відносин у сфері застосування допоміжних репродуктивних технологій.

4. Держава сприяє здійсненню громадського контролю за застосуванням допоміжних репродуктивних технологій та/або заміним материнством, об'єднаннями громадян відповідно до закону.

Стаття 6. Повноваження Кабінету Міністрів України та центральних органів виконавчої влади у сфері застосування допоміжних репродуктивних технологій та замінного материнства

1. Кабінет Міністрів України у сфері застосування допоміжних репродуктивних технологій та замінного материнства здійснює такі повноваження:

1) координація діяльності органів виконавчої влади;

2) розроблення і виконання загальнодержавних програм та затвердження і виконання інших державних цільових програм у сфері застосування допоміжних репродуктивних технологій;

3) забезпечення розвитку і державної підтримки науково-технічного та інноваційного потенціалу у сфері застосування допоміжних репродуктивних технологій;

4) забезпечення розвитку міжнародного співробітництва у сфері застосування допоміжних репродуктивних технологій;

5) затвердження порядку перевезення репродуктивних клітин та ембріонів в межах України, ввезення репродуктивних клітин та ембріонів на митну територію України та їх вивезення за межі митної території України;

6) затвердження порядку компенсації витрат, пов'язаних із здійсненням донації репродуктивних клітин

7) розробка та прийняття інших нормативно-правових актів, що регулюють сферу застосування допоміжних репродуктивних технологій та замінного материнства.

2. Кабінет Міністрів України може здійснювати інші повноваження у цій сфері відповідно до міжнародних договорів, ратифікованих Верховною Радою України, Конституції України, цього та інших законів України.

3. Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я, у сфері застосування допоміжних репродуктивних технологій та замінного материнства здійснює такі повноваження:

1) забезпечує формування та реалізацію державної політики та вносить Кабінету Міністрів України пропозиції щодо її вдосконалення;

2) затверджує:

порядок застосування допоміжних репродуктивних технологій;

перелік медичних показань та медичних протипоказань до застосування допоміжних репродуктивних технологій, а також порядок проведення медичних огляду та обстеження пацієнта, відносно якого передбачається застосування допоміжних репродуктивних технологій;

перелік медичних протипоказань для донорів репродуктивних клітин та порядок проведення медичного огляду донора;

перелік медичних показань та протипоказань для проведення редукції ембріонів, порядок її проведення та форму заяви на проведення редукції ембріонів;

форму заяви пацієнта/пацієнтів щодо застосування допоміжних репродуктивних технологій;

форму письмової поінформованої згоди потенційного донора перед початком донації;

порядок кріоконсервації репродуктивних клітин та ембріонів, строки їх зберігання, порядок їх утилізації, а також технічні вимоги щодо кодування, перероблення, консервації, зберігання та реалізації репродуктивних клітин та ембріонів;

перелік захворювань, при яких допускається вибір статі майбутньої дитини під час застосування допоміжних репродуктивних технологій;

інші нормативно-правові акти, що регулюють сферу застосування допоміжних репродуктивних технологій та замінного материнства.

3) здійснює контроль за дотриманням галузевих стандартів при застосуванні допоміжних репродуктивних технологій;

4) здійснює інші повноваження відповідно до Конституції України, цього Закону та інших законів України.

4. Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної політики з питань сім'ї та дітей, у сфері замінного материнства здійснює такі повноваження:

1) веде облік іноземців, які бажають скористатись послугами замінного материнства в Україні, а також перевіряє надані документи та інформацію щодо відсутності підстав для відмови таким особам у наданні таких послуг;

2) здійснює інші повноваження відповідно до Конституції України, цього Закону та інших законів України.

Розділ II

УМОВИ ТА ПОРЯДОК ЗАСТОСУВАННЯ ДОПОМІЖНИХ РЕПРОДУКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ. ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ ОСІБ, ЩОДО ЯКИХ ЗАСТОСОВУЮТЬСЯ ДОПОМІЖНІ РЕПРОДУКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ

Стаття 7. Умови та порядок застосування допоміжних репродуктивних технологій

1. Повнолітня фізична особа за медичними показаннями та за відсутності медичних протипоказань має право на застосування допоміжних репродуктивних технологій для лікування безпліддя.

Наявність показань та протипоказань до застосування допоміжних репродуктивних технологій для лікування безпліддя у пацієнтів старше 50 років встановлюється лікарсько-консультативною комісією закладу охорони здоров'я.

2. Перелік медичних показань та медичних протипоказань до застосування допоміжних репродуктивних технологій, а також порядок проведення медичних огляду та обстеження пацієнта, відносно якого передбачається застосування допоміжних репродуктивних технологій, визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я.

3. Допоміжні репродуктивні технології застосовуються в закладах охорони здоров'я, що мають ліцензію на провадження господарської діяльності з медичної практики, що передбачає право надання медичної допомоги із застосуванням допоміжних репродуктивних технологій, за заявою пацієнта у порядку, затвердженому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я.

4. З метою профілактики акушерських і пренатальних ускладнень, пов'язаних з багатопліддям, при застосуванні допоміжних репродуктивних технологій може проводитись редукція ембріонів. Редукція ембріонів здійснюється за висновком консилиуму лікарів щодо необхідності її проведення, у якому беруть участь не менше трьох лікарів. У разі надання консилиумом висновку про необхідність проведення редукції ембріонів, лікарем надається інформація жінці щодо наявних медичних показань для проведення у неї редукції ембріонів, наслідків для її життя та здоров'я у разі відмови від проведення редукції ембріонів, а також рекомендації щодо кількості ембріонів, які підлягають редукції. Кількість ембріонів, які підлягають редукції, визначається пацієнткою за рекомендацією лікаря та письмово оформленою нею заявою на проведення редукції ембріонів. Перелік медичних показань та протипоказань для проведення редукції ембріонів, порядок її проведення та форма заяви на проведення редукції ембріонів, затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я.

Стаття 8. Вибір статі майбутньої дитини

1. При застосуванні допоміжних репродуктивних технологій вибір статі майбутньої дитини не допускається за виключенням випадків можливості спадкування захворювань, пов'язаних зі статтю. Перелік таких захворювань визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я.

Стаття 9. Посередництво у сфері допоміжних репродуктивних технологій та замінного материнства

1. Посередництво між пацієнтами, генетичними батьками, замінною матір'ю, закладом охорони здоров'я з метою організації чи забезпечення надання послуг з застосування допоміжних репродуктивних технологій та/або замінного материнства забороняється.

Стаття 10. Права та обов'язки закладів охорони здоров'я

1. Заклади охорони здоров'я мають право:
 - 1) здійснювати господарську діяльність у передбаченому законом порядку;
 - 2) здійснювати співробітництво з іноземними установами та організаціями відповідно до законодавства;
 - 3) на компенсацію збитків, завданих внаслідок виконання рішень органів державної влади чи органів місцевого самоврядування, які було визнано судом неконституційними або недійсними, а також на компенсацію збитків, завданих іншими юридичними чи фізичними особами, у встановленому законодавством порядку.
2. Обов'язки закладів охорони здоров'я:
 - 1) надавати послуги у встановленому законодавством порядку;

2) вживати заходів для запобігання несприятливим для здоров'я наслідкам, що можуть виникнути у пацієнта внаслідок надання послуг;

3) забезпечувати надання пацієнтам достовірної і повної інформації в питаннях, що стосуються діяльності таких закладів, медичної інформації про пацієнта та інформації, яка безпосередньо стосується послуг, які надаються такому пацієнту;

4) вести фінансову та статистичну звітність згідно з законодавством;

5) забезпечувати дотримання права на таємницю про стан здоров'я пацієнта та лікарської таємниці.

Стаття 11. Права та обов'язки осіб, щодо яких застосовуються допоміжні репродуктивні технології

1. Особи, щодо яких застосовуються допоміжні репродуктивні технології, мають право на:

1) вибір закладу охорони здоров'я та лікаря для проведення лікування із застосуванням допоміжних репродуктивних технологій;

2) отримання повної та достовірної інформації про стан свого здоров'я;

3) отримання інформації про допоміжні репродуктивні технології, які будуть застосовуватись, їх ефективність, строки застосування, можливі ризики для здоров'я, ускладнення і небажані реакції, медичні та правові наслідки, а також про альтернативні методи лікування;

4) кріоконсервацію та зберігання, транспортування в інший заклад охорони здоров'я та вільне використання власних репродуктивних клітин та ембріонів;

5) лікування та реабілітацію у разі виникнення ускладнень у стані здоров'я, пов'язаних із застосуванням допоміжних репродуктивних технологій;

6) отримання необхідних медичних послуг для недоношеної дитини;

7) реалізацію інших прав, передбачених цим та іншими законами України.

2. Особи, щодо яких застосовуються допоміжні репродуктивні технології, зобов'язані:

1) надавати лікарям закладу охорони здоров'я дані попередніх медичних обстежень та досліджень, які були здійснені в інших закладах охорони здоров'я, а також всі необхідні документи, передбачені законодавством для застосування щодо них допоміжних репродуктивних технологій;

2) надати достовірну інформацію про свій сімейний стан, повідомити всі відомі дані про стан свого здоров'я, спадкові, венеричні, психічні, онкологічні та інші захворювання, інші фактори, які можуть вплинути на процес лікування безпліддя шляхом застосування допоміжних репродуктивних технологій;

3. Особи, щодо яких застосовуються допоміжні репродуктивні технології, несуть відповідальність за достовірність наданої ними інформації.

Стаття 12. Дотримання умов конфіденційності при застосуванні допоміжних репродуктивних технологій

1. Відомості про факт звернення за медичною допомогою щодо лікування безпліддя із застосуванням допоміжних репродуктивних технологій, про застосовані допоміжні репродуктивні технології, інформація про особу, яка стала відома при застосуванні допоміжних репродуктивних технологій є лікарською таємницею і належить до конфіденційної інформації.

2. Заклад охорони здоров'я та медичні працівники зобов'язані забезпечити конфіденційність переданих пацієнтами відомостей та інформації.

Розділ III

УМОВИ ТА ПОРЯДОК ЗДІЙСНЕННЯ ДОНАЦІЇ РЕПРОДУКТИВНИХ КЛІТИН. ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ ДОНОРА

Стаття 13. Умови та порядок здійснення донації репродуктивних клітин

1. Донором репродуктивних клітин (ооцитів, яйцеклітин) може бути жінка віком від 20 до 36 років (включно), яка має власну народжену нею здорову дитину без вроджених вад розвитку.

2. Донором репродуктивних клітин (сперматозоїдів) може бути чоловік віком від 20 до 40 років (включно) у разі наявності рідної дитини без вроджених вад розвитку.

3. Обов'язковою умовою здійснення донації репродуктивних клітин є відсутність медичних протипоказань для донації, що підтверджується медичним висновком, виданим за результатами проведення медичного огляду донора. Перелік медичних протипоказань для донорів репродуктивних клітин та порядок проведення медичного огляду донора встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я.

4. Донація репродуктивних клітин здійснюється в закладах охорони здоров'я, що мають ліцензію на провадження господарської діяльності з медичної практики, що передбачає право надання медичної допомоги із застосуванням допоміжних репродуктивних технологій, на підставі інформованої добровільної письмової згоди донора, форма якої затверджується центральним органом виконавчої влади, що формує та реалізує державну політику в сфері охорони здоров'я. Перед отриманням інформованої згоди на донацію заклад охорони здоров'я зобов'язаний поінформувати донора про його права і обов'язки та порядок здійснення донорської функції. Інформація повинна надаватися підготовленою особою, здатною передати інформацію у належний та зрозумілий спосіб із використанням термінів, які донор може легко зрозуміти.

5. Донори репродуктивних клітин не набувають батьківських прав та обов'язків по відношенню до майбутньої дитини, а також не мають права з'ясувати факт народження дитини та особи реципієнтів.

Стаття 14. Права та обов'язки донора

1. Донори репродуктивних клітин мають право на:

- 1) вибір закладу охорони здоров'я для здійснення донації;
- 2) отримання повної та достовірної інформації про стан свого здоров'я;
- 3) отримання інформації про мету і процедуру донації, її наслідки та можливі ризики для здоров'я, ускладнення, медичні та правові наслідки;
- 4) лікування та реабілітацію у разі виникнення ускладнень стану здоров'я, пов'язаних із донацією;
- 5) дотримання конфіденційності інформації щодо здійсненої донації та стану здоров'я;
- 6) реалізацію інших прав, передбачених цим та іншими законами України.

2. Донори репродуктивних клітин зобов'язані:

- 1) надавати достовірну інформацію про стан свого здоров'я, наявні спадкові, психічні, інфекційні, онкологічні та інші захворювання, а також інші відомості, які можуть вплинути на можливість та результати подальшого застосування допоміжних репродуктивних технологій;
- 2) дотримуватись режиму, прописаного лікарем, і повідомляти про всі зміни в стані свого здоров'я в період донорства.

3. Донори репродуктивних клітин несуть відповідальність за достовірність наданої ними інформації.

Стаття 15. Дотримання умов конфіденційності при здійсненні донації репродуктивних клітин

1. Донація репродуктивних клітин здійснюється на умовах анонімності особи донора та збереження лікарської таємниці, за винятком донорів-родичів або неанонімних донорів при наявності спільної письмової заяви донора та пацієнта на застосування допоміжних репродуктивних технологій.

2. На підставі добровільної інформованої згоди донора його дані можуть бути повідомлені реципієнтам або іншому закладу охорони здоров'я у випадках, коли донор є родичом реципієнтів, за взаємною згодою реципієнтів і донора, а також у випадках коли розкриття анонімності донора вимагається для лікування у майбутньої дитини виявленого спадкового захворювання.

Стаття 16. Фінансова компенсація донорам репродуктивних клітин

Донація репродуктивних клітин проводиться безоплатно або на умовах грошової компенсації витрат, пов'язаних із здійсненням донації, в порядку встановленому Кабінетом Міністрів України.

Розділ IV

УМОВИ ТА ПОРЯДОК ЗБЕРІГАННЯ, ВИКОРИСТАННЯ, УТИЛІЗАЦІЇ ТА ПЕРЕВЕЗЕННЯ РЕПРОДУКТИВНИХ КЛІТИН І ЕМБРІОНІВ, ВИЗНАЧЕННЯ ЇХ ВЛАСНИКА

Стаття 17. Визначення власника репродуктивних клітин та ембріонів

1. Власниками репродуктивних клітин та ембріонів є особи (пацієнти), щодо яких застосовуються допоміжні репродуктивні технології.
2. Власниками донорських репродуктивних клітин є заклади охорони здоров'я, що застосовують допоміжні репродуктивні технології.

Стаття 18. Кріоконсервація репродуктивних клітин та ембріонів

1. Порядок кріоконсервації репродуктивних клітин та ембріонів, їх зберігання та утилізації встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я.
2. Порядок використання репродуктивних клітин в науково-дослідних цілях встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я.

Стаття 19. Умови та порядок зберігання репродуктивних клітин та ембріонів для використання у власних потребах при застосуванні допоміжних репродуктивних технологій

1. Кріоконсервація та подальше зберігання репродуктивних клітин та ембріонів, наданих пацієнтом та/або пацієнтами для використання у власних потребах при застосуванні допоміжних репродуктивних технологій, здійснюється на основі письмової заяви пацієнта (пацієнтів) на кріоконсервацію та зберігання в закладах охорони здоров'я, що застосовують допоміжні репродуктивні технології, та здійснюється за рахунок пацієнта (пацієнтів). Граничний строк зберігання репродуктивних клітин та ембріонів встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я. За письмовою заявою пацієнта (пацієнтів) строк зберігання може бути скорочений.

Після закінчення строку зберігання репродуктивних клітин та ембріонів зберігання їх припиняється з наступною утилізацією.

2. У разі смерті, визнання померлим, визнання недієздатним пацієнта, репродуктивні клітини якого кріоконсервовані, подальше використання таких репродуктивних клітин забороняється, якщо не існує письмового нотаріально посвідченого розпорядження (заяви) пацієнта щодо подальшого їх використання. Посвідчення такого розпорядження (заяви) здійснюється в порядку, передбаченому законодавством для посвідчення заповітів. У разі

відсутності такого письмового нотаріально посвідченого розпорядження (заяви), зберігання репродуктивних клітин припиняється з наступною їх утилізацією.

3. У разі смерті або визнання померлими в судовому порядку пацієнта, подружжя або одного з подружжя, або припинення шлюбу використання кріоконсервованих ембріонів (ембріону), що належать пацієнту, подружжю або одному з подружжя забороняється, якщо не існує письмового нотаріально посвідченого розпорядження (заяви) пацієнта або спільного письмового нотаріально посвідченого розпорядження (заяви) подружжя щодо подальшого їх використання. Посвідчення такого розпорядження (заяви) здійснюється в порядку, передбаченому законодавством для посвідчення заповітів. У разі відсутності такого письмового нотаріально посвідченого розпорядження (заяви), зберігання ембріонів (ембріону) припиняється з наступною їх утилізацією.

4. Пацієнти на підставі письмової особистої заяви мають право передати свої репродуктивні клітини для їх використання в науково-дослідних цілях закладам охорони здоров'я, що застосовують допоміжні репродуктивні технології в межах території України.

5. У випадку зміни подружжям, або одним із подружжя рішення щодо використання репродуктивних клітин та ембріонів, таке рішення має бути оформлене нотаріально.

6. Вирощування ембріонів людини для дослідних цілей забороняється.

7. Передача невикористаних в результаті застосування допоміжних репродуктивних технологій ембріонів іншому пацієнту, подружжю забороняється.

Стаття 20. Умови та порядок зберігання і використання донорських репродуктивних клітин

1. Кріоконсервація та подальше зберігання донорських репродуктивних клітин здійснюється закладами охорони здоров'я, що застосовують допоміжні репродуктивні технології, за рахунок цих закладів.

2. Граничний строк зберігання донорських репродуктивних клітин встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я.

Після закінчення строку зберігання донорських репродуктивних клітин їх використання для лікування безпліддя із застосуванням допоміжних репродуктивних технологій забороняється, а зберігання припиняється з наступною утилізацією.

Стаття 21. Перевезення репродуктивних клітин та ембріонів

1. Перевезення репродуктивних клітин та ембріонів в межах України, їх зберігання, ввезення на митну територію України, та вивезення за межі митної території України здійснюється виключно за наявності супровідної документації закладів охорони здоров'я, в яких здійснюється лікування безпліддя із застосуванням допоміжних репродуктивних технологій або в яких були отримані репродуктивні клітини та ембріони.

3. Порядок перевезення репродуктивних клітин та ембріонів в межах України, умови їх зберігання під час перевезення, умови та порядок ввезення репродуктивних клітин та ембріонів на митну територію України, або вивезення за межі митної території України, встановлюються Кабінетом Міністрів України.

Розділ III

УМОВИ ТА ПОРЯДОК НАДАННЯ ПОСЛУГ ЗАМІННОГО МАТЕРИНСТВА

Стаття 22. Умови застосування допоміжних репродуктивних технологій при наданні послуги замінного материнства

1. Обов'язковою умовою застосування допоміжних репродуктивних технологій при наданні послуги замінного материнства є генетичний зв'язок майбутньої дитини із чоловіком та/або жінкою, чії репродуктивні клітини були використані для лікування у них безпліддя із застосуванням допоміжних репродуктивних технологій.

2. Послуга замінного материнства надається за договором про заміне материнство, укладеного між заміною матір'ю та генетичними батьками з урахуванням вимог цього Закону.

Стаття 23. Особи, які можуть скористатися послугою замінного материнства

1. Послугою замінного материнства можуть скористатися лише дієздатні жінка та чоловік, які перебувають у шлюбі між собою більше двох років за їх письмовою спільною добровільною інформованою згодою на здійснення медичного втручання та застосування допоміжних репродуктивних технологій за умови наявності у жінки медичних протипоказань до виношування та/або народження дитини або виношування та/або народження дитини фізіологічно неможливе (безпліддя) або пов'язане з ризиком для життя та здоров'я такої пацієнтки та/або дитини.

2. Подружжя, обидва з яких є іноземцями, подружжя одним з яких є іноземець, а інший - особа без громадянства, можуть скористатися послугами замінного материнства у випадках, передбачених частиною першою цієї статті, у разі якщо застосування такого методу вирішення проблеми безпліддя не заборонено спільним особистим законом подружжя, у разі якщо подружжя не має спільного особистого закону - правом, що визначає правові наслідки шлюбу. Особистий закон подружжя та право, що визначає правові наслідки шлюбу, визначаються відповідно до Закону України «Про міжнародне приватне право». Недотримання вимог, визначених цією частиною, є підставою для відмови генетичним батькам, один з яких чи обидва є іноземцями та/або особами без громадянства, у наданні права скористатися послугою замінного материнства в Україні.

Стаття 24. Вимоги до жінки, яка може бути заміною матір'ю

1. Заміною матір'ю може бути дієздатна жінка у віці від 21 до 35 років, яка не має медичних протипоказань для виношування та/або вагітності та пологів, має власну народжену нею здорову дитину (дітей) без вроджених вад розвитку та надала письмову добровільну інформовану згоду на медичне втручання з метою застосування допоміжних репродуктивних технологій.

Умови щодо максимального граничного віку заміної матері не застосовуються, якщо заміною матір'ю є родичка генетичних батьків (бабуся, мама, донька, сестра, тітка, племінниця). Наявність протипоказань до застосування допоміжних репродуктивних технологій для надання послуги замінного материнства у заміної матері (родички генетичних батьків) старше 50 років встановлюється лікарсько-консультативною комісією закладу охорони здоров'я.

2. Замінна матір не може одночасно бути донором яйцеклітини для запліднення «in vitro» та вирощування ембріону для генетичних батьків з якими вона уклала договір про заміне материнство.

3. Заміною матір'ю не може бути жінка, яка:

визнана судом недієздатною або обмежено дієздатною;

позбавлялася судом батьківських прав або обмежена в них;

була усиновлювачем (опікуном, піклувальником) дитини і при цьому усиновлення було скасовано або визнано недійсним (було припинено опіку чи піклування) з її вини;

має судимість за злочини проти прав та свобод дитини або притягувалася до відповідальності за насильство в сім'ї;

перебуває на обліку або на лікуванні у психоневрологічному чи наркологічному диспансері;

є підозрюваним, обвинуваченим у кримінальному провадженні.

Стаття 25. Права та обов'язки заміної матері та генетичних батьків

1. Замінна матір має право на:

утримання генетичними батьками під час вагітності та пологів;

отримання від генетичних батьків компенсації за виношування та народження дитини;

отримання від генетичних батьків компенсації за втрачений заробіток (дохід) в період виношування дитини, пологів та післяпологовий період;

отримання матеріального відшкодування у разі спричинення шкоди її здоров'ю в наслідок надання послуги замінного материнства;

лікування та реабілітацію за рахунок генетичних батьків після народження дитини у разі обмеження повсякденного функціонування;

надання за рахунок генетичних батьків необхідної психологічної підтримки за потреби;

штучне переривання вагітності у разі виникнення загрози її життю та/або за наявності медичних показань до штучного переривання вагітності в установленому законодавством порядку.

2. Замінна матір зобов'язана:

надати повну інформацію про своє фізичне, психічне та репродуктивне здоров'я та здоров'я її дитини (дітей);

під час виношування та народження дитини дотримуватись рекомендацій та приписів лікуючого лікаря;

постійно слідкувати за своїм здоров'ям та вести здоровий спосіб життя;

повідомляти генетичних батьків про перебіг вагітності та пологів;

передати після народження дитину генетичним батькам у встановлений договором строк;

не розголошувати дані, які стали їй відомі в результаті укладення договору замінного материнства, в тому числі – інформацію про генетичних батьків та про факт виношування та народження дитини за допомогою замінного материнства;

проінформувати заклад охорони здоров'я, в якому будуть проходити пологи, про застосування методики замінного материнства;

оформити та передати генетичним батькам письмову нотаріально посвідчену заяву зі згодою на реєстрацію їх батьками народженої дитини (дітей) в органах реєстрації актів громадянського стану, медичну документацію, зокрема медичне свідоцтво про народження дитини (дітей) та інші документи, необхідні для здійснення реєстрації народження дитини (дітей).

3. У разі народження монохоріальної двійні після селективного ембріотрансферу одного ембріона генетичні батьки зобов'язані визнати та забрати обох (усіх) дітей.

У разі народження передчасно народженої дитини генетичні батьки зобов'язані визнати та зареєструвати її в установленому порядку.

Інші обов'язки та права генетичних батьків визначаються договором про послугу замінного материнства.

Стаття 26. Облік іноземців, які бажають скористатись послугою замінного материнства в Україні

1. Іноземці, які бажають скористатись послугами замінного материнства в Україні, мають стати на облік в центральному органі виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної політики з питань сім'ї та дітей та отримати довідку про відсутність підстав для відмови у наданні послуг замінного материнства.

Для цього вони подають до центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної політики з питань сім'ї та дітей, відповідну заяву про взяття на облік, до якої додаються такі документи:

паспортний документ іноземця;

документи, які засвідчують укладення шлюбу;

медична довідка, яка дає підстави для отримання послуги замінного материнства;

лист, з дипломатичного представництва або консульської установи відповідної держави, що підтверджує відсутність заборони на отримання послуги замінного материнства у державі, право якої визначається спільним особистим законом подружжя, а у разі якщо подружжя не має спільного особистого закону – правом держави, що визначає правові наслідки шлюбу.

Іноземці, які бажають скористатись послугою замінного материнства, несуть відповідальність за достовірність наданої ними інформації.

2. Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної політики з питань сім'ї та дітей, за результатами перевірки наданих документів встановлює наявність у них підстав для можливості скористатись послугою замінного материнства в Україні відповідно до вимог, визначених статтею 20 цього Закону. У разі відсутності підстав для відмови у наданні послуг замінного материнства, центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної політики з питань сім'ї та дітей, у термін, що не перевищує 30 днів видає відповідну довідку. За видачу довідки справляється разова плата в розмірі трьох прожиткових мінімумів, виходячи з розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб, що діє на 1 січня календарного року, яка зараховується до державного бюджету України.

Довідка про відсутність підстав для відмови у наданні послуг замінного материнства є обов'язковою умовою посвідчення договору про заміне материнство нотаріусом.

3. Порядок обліку іноземців, які бажають скористатись послугою замінного материнства в Україні, та форма довідки про відсутність підстав для відмови у наданні послуг замінного материнства, встановлюються Кабінетом Міністрів України.

4. Обробка персональних даних, що є конфіденційною інформацією про фізичних осіб, здійснюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної політики з питань сім'ї та дітей, з дотриманням вимог Конституції України, законів України «Про захист персональних даних», «Про інформацію» та інших законів України.

Стаття 27. Договір про послугу замінного материнства

1. Послуга замінного материнства надається за відповідним договором, сторонами якого є замінна матір та генетичні батьки і може надаватися на платній або безоплатній основі.

2. За договором про послугу замінного материнства одна сторона (замінна матір) зобов'язується виносити та народити дитину, яка має генетичний зв'язок з обома або одним із генетичних батьків (подружжя), та передати її генетичним батькам, а друга сторона (генетичні батьки (подружжя) зобов'язується прийняти

від заміної матері дитину після її народження та виплатити компенсації заміній матері за виношування та народження дитини.

3. Договір про послугу замінного материнства укладається у письмовій формі особисто сторонами договору та підлягає нотаріальному посвідченню.

4. Обов'язковою передумовою укладення договору про послугу замінного материнства є згода чоловіка заміної матері (якщо заміна матір перебуває у зареєстрованому шлюбі), надана в письмовій формі та нотаріально посвідчена.

5. Істотними умовами договору про послугу замінного материнства є:

предмет договору про послугу замінного материнства;

умови щодо кількості ембріонів, які будуть перенесені в організм заміної матері із застосуванням допоміжних репродуктивних технологій;

умови забезпечення своєчасного проведення пренатального скринінгу;

місце проживання заміної матері в період виношування дитини;

обов'язок заміної матері виконувати всі приписи лікаря, надавати інформацію про стан свого здоров'я та здоров'я дитини, яка виношується, передати генетичним батькам дитину після її народження у строк, визначений сторонами договору;

обов'язок генетичних батьків прийняти від заміної матері дитину (дітей) незалежно від статі після її (їх) народження у встановлений договором строк;

дії сторін у разі розірвання шлюбу генетичних батьків, визнання його недійсним, смерті подружжя (або одного з них), визнання подружжя (або одного з них) такими, що потребують стороннього догляду, смерті заміної матері, антенатальної/інтранатальної/перинатальної загибелі дитини;

дії генетичних батьків та заміної матері в разі народження дитини з генетичним захворюванням, вродженими вадами розвитку або іншими захворюваннями;

розмір компенсації заміній матері за виношування та народження дитини (окрім випадків, коли договір про послугу замінного материнства укладений на безоплатній основі);

порядок відшкодування витрат на медичне обслуговування, харчування, проживання заміної матері, компенсації втраченого заробітку (доходу) в період виношування дитини, пологів та післяпологовий період, матеріальне відшкодування у разі спричинення шкоди здоров'ю в результаті надання послуги замінного материнства;

відповідальність сторін договору про послугу замінного материнства;

дії генетичних батьків та заміної матері в разі невиношування дитини, штучного переривання або передчасного переривання вагітності;

дії сторін у разі визнання договору частково недійсним;

підстави та умови розірвання договору про послугу замінного материнства та дії сторін, якщо таке розірвання відбудеться під час вагітності заміної матері;

компенсація заміній матері у разі розірвання договору про послугу замінного материнства за ініціативи генетичних батьків;

умови та порядок надання послуг з лікування та реабілітації заміній матері у разі обмеження повсякденного функціонування внаслідок надання нею послуги замінного материнства;

дії сторін у разі народження заміною матір'ю дитини/дітей у випадку, якщо одразу після народження така дитина/діти потребуватимуть медичної допомоги за станом здоров'я.

6. Договір про послугу замінного материнства укладається у порядку, встановленому Цивільним кодексом України з урахуванням особливостей, визначених цим Законом.

Стаття 28. Визначення походження дитини, народженої в результаті застосування допоміжних репродуктивних технологій та надання послуги замінного материнства

1. Походження дитини, народженої в результаті застосування допоміжних репродуктивних технологій, визначається відповідно до норм Сімейного кодексу України.

2. У разі припинення шлюбу між генетичними батьками або визнання його недійсним, смерті подружжя (або одного з них), визнання померлими обох або одного із подружжя, які скористалися послугою замінного материнства, до народження дитини, визнання подружжя (або одного з них) такими, що потребують стороннього догляду, батьками такої дитини визнаються генетичні батьки (подружжя), які є стороною договору про послугу замінного материнства.

Розділ VI

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ТА РЕКЛАМА У СФЕРІ ЗАСТОСУВАННЯ ДОПОМІЖНИХ РЕПРОДУКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ЗАМІННОГО МАТЕРИНСТВА

Стаття 29. Міжнародне співробітництво

1. Заклади охорони здоров'я, що здійснюють діяльність у сфері допоміжних репродуктивних технологій, та їх об'єднання можуть бути учасниками міжнародних організацій та об'єднань в галузі репродуктивної медицини. Держава гарантує зазначеним організаціям належні умови діяльності на території України, сприяє розширенню і поглибленню участі України у заходах, що ними проводяться.

2. Заклади охорони здоров'я, що здійснюють діяльність у сфері допоміжних репродуктивних технологій, та їх об'єднання мають право відповідно до чинного законодавства самостійно укладати договори (контракти) з іноземними юридичними і фізичними особами щодо співробітництва, брати участь у реалізації міжнародних програм в галузі репродуктивної медицини, здійснювати обмін прогресивними технологіями, необхідними для забезпечення

репродуктивного здоров'я, організувати спільну підготовку фахівців, розвивати та підтримувати всі інші форми міжнародного співробітництва, що не суперечать міжнародному праву і національному законодавству.

Стаття 30. Обмеження реклами у сфері застосування допоміжних репродуктивних технологій та замінного материнства

1. Реклама донорства репродуктивних клітин забороняється.
2. Будь-яка реклама, спрямована на залучення жінок до надання послуг замінного материнства, забороняється.

Стаття 31. Відповідальність за порушення законодавства

1. Юридичні та фізичні особи, винні в порушенні законодавства про допоміжні репродуктивні технології, несуть цивільну, адміністративну або кримінальну відповідальність згідно із законодавством.

Розділ VII

ПРИКІНЦЕВІ ТА ПЕРЕХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Цей Закон набирає чинності з дня наступного за днем його опублікування, пункту 1 частини четвертої статті 6, частини другої статті 23 та статті 26, які набирають чинності через три роки після припинення чи скасування воєнного стану, введеного Указом Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» від 24 лютого 2022 року № 64/2022, затвердженим Законом України «Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні».

2. Встановити, що на період дії воєнного стану, та протягом року з дня припинення чи скасування воєнного стану, введеного Указом Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» від 24 лютого 2022 року № 64/2022, затвердженим Законом України «Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні», вивозити репродуктивні клітини та ембріони за межі митної території України заборонено.

3. Встановити, що на період дії воєнного стану, та протягом наступних трьох років з дня припинення чи скасування воєнного стану, введеного Указом Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» від 24 лютого 2022 року № 64/2022, затвердженим Законом України «Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні», іноземцям та/або особам без громадянства заборонено користуватись послугою замінного материнства на території України.

4. Внести зміни до таких законодавчих актів України:

1) у Сімейному кодексі України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2002, № 21-22, ст.135):

статтю 133 доповнити новою частиною такого змісту:

«2. Якщо дитина народилася у подружжя, які скористалися послугою замінного материнства з використанням допоміжних репродуктивних технологій, матір'ю та батьком дитини записуються генетичні батьки відповідно»;

статтю 135 доповнити новою частиною такого змісту:

«3. Якщо генетичні батьки дитини, народженої замінною матір'ю, не зареєстрували народження дитини у встановлений законодавством строк, державна реєстрація її народження проводиться за рішенням органу опіки та піклування, яким визначається прізвище, власне ім'я, по батькові дитини. Батьками такої дитини зазначаються її генетичні батьки»;

2) абзац перший частини першої статті 290 Цивільного Кодексу України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, №№ 40-44, ст.356) викласти у такій редакції:

«1. Повнолітня дієздатна фізична особа має право бути донором крові, її компонентів, а також органів та інших анатомічних матеріалів. Особа віком до 18 років може бути живим донором гемопоетичних стовбурових клітин відповідно до закону»;

3) статтю 48 Основ законодавства України про охорону здоров'я (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1993, № 4, ст.19 від 26.01.1993) викласти в такій редакції:

«Стаття 48. Застосування допоміжних репродуктивних технологій

Застосування допоміжних репродуктивних технологій здійснюється у визначеному законом порядку»;

4) у Законі України «Про державну реєстрацію актів цивільного стану» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2010, № 38, ст. 509):

частину сьому статті 13 доповнити новими абзацами такого змісту:

«Державна реєстрація народження дитини, народженої замінною матір'ю, і яку не забрали з пологового будинку, іншого закладу охорони здоров'я, підкинули або яка була знайдена, проводиться органом державної реєстрації актів цивільного стану за письмовою заявою представника органу опіки та піклування.

Прізвище, ім'я та по батькові дитини народженої замінною матір'ю, зазначаються на підставі рішення органу опіки та піклування. Батьками такої дитини, зазначаються її генетичні батьки».

3. Кабінету Міністрів України у шестимісячний строк після набрання чинності цим Законом:

подати на розгляд Верховної Ради України пропозиції щодо приведення законів України у відповідність з цим Законом;

забезпечити прийняття відповідно до компетенції нормативно-правових актів, що впливають з цього Закону;

привести у відповідність з цим Законом свої нормативно-правові акти;

забезпечити перегляд і скасування міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади України їх нормативно-правових актів, що суперечать цьому Закону.

**Голова Верховної Ради
України**

ЄАС ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
Підписувач: Вагнер Вікторія Олександрівна
Сертифікат: 58E2D9E7F900307B04000000EB0C31000A298F00
Дійсний до: 26.01.2023 0:00:00

Апарат Верховної Ради України
384д9/7-2022/185528 від 01.11.2022

1038841